

GÜNDÜZ ÖKÇÜN'ÜN ÖĞRETTİKLERİ VE DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

"GÜNDÜZ ÖKÇÜN'ÜN ÖĞRETTİKLERİ VE DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ"

Prof. Dr. Ömer KÜRKÇÜOĞLU

I. Öğrencisi Gözüyle Gündüz Hocam

Gündüz Hocam'la ilk defa SBF Diploması ve Dış Münasebetler Şubesi (Uluslararası İlişkiler Bölümü) III. Sınıfı'na geçtiğim 1966 yılında Fakülte'nin 2. kat öğretim üyeleri koridorunun başında karşılaştım. Bir arkadaşıyla konuşuyordu. Güler yüzlü, son derece yumuşak ve iyilikseverlik dolu ses tonuyla, adeta konuştukça gençleşiyordu.

Daha sonra, Sayın Prof. Dr. İlhan Unat'ın Devletler Hususi Hukuku derslerinin bazılarında Gündüz Hocam geldi. Kuram yönü ağır basan konular anlattı. Ancak, sanki "anlamakta zorlansanız da kaygı duymayın; sorunuz olmayacak" der gibiydi. Gerçekten de, sınavlarımızda bu çok zor kuram konuları yer almadı.

Gündüz Hocamız'ı son sınıftaki seminerinde daha yakından tanımak şansını elde ettik. Fevkâlâde yüksek insancıl yönünün yanısıra, bilimsel çalışmayı nasıl candan teşvik ettiğini yakından yaşadık.

Son sınıfta bizleri evine dâvet etmek lütfunda bulunan iki öğretim üyemizden biri de Gündüz Hocam oldu. Hep birlikte, espri dolu çok güzel bir akşam yaşadık. Bu canlılığımıza rağmen, o günlerde yeni doğmuş ve koridordaki pusetinde uyumakta olan küçük oğlu Barış'ı uyandırmamağı da başarabilmiştik.

II. Meslekdaşı Gözüyle Gündüz Ağabeyim

Mezuniyetten sonra, Siyasi Tarih Asistanı olup, Dış Münasebetler Enstitüsü çerçevesinde beraber çalıştığımız Gündüz Hocam'ın -Doktora programında yine öğrencisi olduğum gibi- meslek ağabeyliğini de tanıdım.

Gündüz Ağabey, ciddi ve titiz çalışmasıyla, örnek aldığımız meslekdaşlarımızın başlarında yer alıyordu. Tez ve diğer akademik çalışmalarımızda bizi teşvik eder, elindeki kaynaklardan yararlanmamız için her zaman cömert davranırdı.

Candan ve tevazu dolu davranış biçimi Dekanlığı sırasında da değişmedi.

III. Bakan Olarak Gündüz Bey

Dış Münasebetler Enstitümüz'ün özellikle yıllık genel kurul toplantılarına katılan Dışişleri Bakanlığı'nın değerli mensupları, hattâ Bakanları, Bakanlık ile Fakülte arasında daha yakın ilişki kurulması yönündeki dileklere gönülden katıldıklarını belirtirlerdi. Ancak, zaman zaman görülen ve kaçınılmaz olarak sınırlı kalan yakınlaşmaların, bu konuya sıcak bakan görevlilerin ayrılmalarıyla tekrar eski haline döndüğü de aynı toplantılarda dile getirilirdi.

İşte, Gündüz Ağabey, 1978 yılında Dışişleri Bakanı olunca, Bakanlık ile Fakülte arasında ilk defa gerçekten yoğun bir ilişki başlattı. Uluslararası ilişkiler alanıyla -hattâ SBF'yle- sınırlı kalmayıp, pek çok bilim adamının, uzmanlık alanlarıyla ilgili konularda Dışişleri Bakanlığı'yla yakın işbirliğine yönelmesinde Gündüz Bey yepyeni bir ortam yarattı.

Uzmanlık alanım olan Orta Doğu konuları çerçevesinde bu yakın işbirliği içinde ben de yer almak mutluluk ve onurunu yaşadım.

Bu işbirliği, kuram ve uygulamayla ilgilenen ve bir anlamda herbiri madalyonun ancak tek yönünü görebilen kişilerin, karşılıklı olarak éksikliklerini tamamlamak suretiyle ülke bakımından mükemmel bütüne ulaşmaları için çok yararlıydı.

Gündüz Bey Bakan olunca değişmedi. Dışişleri Köşkü'nde de güzel bir çalışma ortamı yarattı. Bilim çevresinden meslekdaşlarıyla bilgi ve düşünce alış-verişini sürdürdüğü gibi, Bakanlık içinde de canlı bir ekip çalışması oluşturdu.

IV. Bakanlık Sonrası Dönem

Gündüz Ağabey, Bakanlık'tan sonra Parlamento üyeliğinin sürdürdüğü dönemde de dış politikayı bilim adamı titizliğiyle izlemekteydi. Mesela, yakıt sorunuyla ünlü 1980 kışının çok soğuk bir akşamında, evinde o daktilosunun başında, ben karşısında paltolarımızla oturup Orta Doğu'nun sıcaklığı eksilmeyen sorunlarını değerlendirmiştik.

V. Sonuç

Gündüz Ağabey, gerçek bir bilim adamıydı. Görev aldığı başka yerlere de bilim havasını götürmesi, herhalde en çok bilim ortamında mutlu olduğunu göstermektedir.

Bazı uzmanlara göre, bilim adamı iyi politikacı olamaz. Çünkü, bilim adamı her durumun olumlu ve olumsuz unsurlarını ayırmağa yöneliktir ve o nedenle de karar vermesi güçtür. Politikacı ise sürekli olarak -genellikle de çabuk- karar vermek zorundadır.

Bu nedenle ve ayrıca Gündüz Ağabey'in en çok bilim ortamında mutlu olduğunu düşünerek, kendisinin politikaya geçmekle hatâ ettiği sonucuna ulaşanlar vardır. Öte yandan, özellikle bazı politika ve diplomasi çevrelerinin Gündüz Ağabey'in Bakanlığıyla ilgili değerlendirmelerinin de bu yönde olduğu bilinmektedir.

Ancak, bizatihi bu değerlendirmelerin hatâya düşmemesi için, aşağıdaki hususları da gözönünde tutmak gerekir:

Bir kere, bilim adamı-politikacı temel farklılıklarına rağmen, bilimin dürüstlük, objektiflik gibi üstün değerlerini bütün topluma ve bu çerçevede politika alanına da yaymak, hele ülkemiz için herhalde çok yararlıdır.

İkincisi, politikada ve diplomaside tecrübe çok önemli bir unsur olmakla beraber, genç yeteneklere imkân tanımının da yararı ortadadır. Gündüz Ağabey'in Bakanlık'ta imkân tanıdığı genç kadro, daha sonraki dönemlerde de çok başarılı oldular.

Üçüncüsü, Gündüz Ağabey'in Bakan olduğu dönem, Türkiye'nin Batı'yla (özellikle ABD'yle) sorunlarının yaşandığı, SSCB'nin ve Üçüncü Dünya'nın uluslararası alanda etkisinin bugüne göre çok daha fazla olduğu yıllardı. Böyle bir dönemde, Türkiye'nin, sonuçta Batı'yla ilişkilerini tamire yarayacak bazı yeni dengeler oluşturması kaçınılmazdı.

Gündüz Ağabey'in, Hindistan ziyareti sırasında Hintli meslekdaşına, "sizden uzak olduğumuz için bizi eleştiriyorsunuz; o halde size yaklaşmamıza yardım edin" maalindeki sözleriyle, Üçüncü Dünya forumlarında gözlemci statüsü elde etmeğe çalışması, bazı dış ve iç politika ve diplomasi çevrelerinde kendisine karşı eleştiri konusu yapılmıştır. Oysa, Gündüz Ağabey'in Hindistan'da kullandığı bu argümanı, ziyaretinden kısa süre önce Yugoslavya'da bir toplantıya katılan değerli bir bilim adamamız ortaya atmış ve kendisine de iletmmişti. Bu, gerçekten de etkili bir argüman sayılabilirdi. Türkiye'yi Batı'dan ayırmağa yönelik olduğunu söylemek ise haklı değildi.

Öte yandan, Gündüz Ağabey dış politikadan gerçekten çok iyi anlayan bir Başbakan'la çalıştı. Osmanlı döneminden beri Dışişleri Bakanı'nı hükümet içinde en ağırlıklı konumda görmeğe alışkın diplomasi çevrelerimiz, Gündüz Ağabey'in Bakanlığını değerlendirirken bu hususu da dikkate almalıdır.

1978'de Senegal'de, 1979'da Fas'da yapılan İslâm Ülkeleri Dışişleri Bakanlar Konferansı'nda Bakan olarak Gündüz Ağabey'in gayet iyi performans gösterdiğinin tanığıyım. Üstelik, Türk diplomasisi uluslararası platformlarda kendisini doğrudan ilgilendirmeyen konularda -elbette bir kısmı gayet haklı nedenlerle- genellikle sessiz kalmağı tercih ettiği halde, Gündüz Ağabey'in başka ülkeler arasındaki bazı sorunlar için bu konferanslarda pratik çözümler önerdiğini gördüm. Bu öneriler ilgiyle karşılanmış ve hemen kabul edilmişti.

Gündüz Ağabey'in Bakanlığı döneminde yoğun biçimde uyguladığı bilim adamı-diplomat işbirliği, daha sonra gelişeceği yerde ne yazık ki yine eskisi gibi büyük ölçüde ortadan kalktı.

Üniversite-Sanayi (teori-pratik) işbirliğinin daha fazla telaffuz edildiği günümüzde bu ilişkilerin -başka her alanda olduğu gibi- diplomaside de canlandırılmasına ve kurumsallaştırılmasına büyük ihtiyaç vardır. Meselâ TBMM'ndeki Dışişleri Komisyonu çerçevesinde böyle bir diyalogun kurumsallaştırılması ve bilim adamı ile uygulayıcı arasında özellikle başlangıçta ortaya çıkabilecek birtakım farklı bakışlardan dolayı ümitsizliğe kapılmadan ısrarla sürdürülmesi çok yararlı olacaktır.

Gündüz Ağabey'den çok çabuk ayrı kalışımız büyük bir kayıptır. Ancak, üstün yönlerini tanımış, aydınlığından yararlanabilmiş ve feyz verici ışığını başkalarına da aktarabilmiş olmak ise en büyük kazancımızdır.